

104. zenb.

XLII. URTEA
2024 UZTAILA-ABENDUA

ISSN 2530.3287

**Mª Jesús
Quiroga
Caraballo**

Meridako Hizkuntza Eskolako
irakaslea

“EOIgualdad” proiektuaren
koordinatzailea

mariajesusq68@educarex.es

Bestelako lankidetzak

“EOIgualdad”: Méridako HEOko genero-berdintasuneko proiektuaren historia

2023ko irailean, Méridako hizkuntza-eskola ofizialeko irakasle-talde bat erlojupeko lasterketa batean murgildu zen, Irene sarietara “EOIgualdad” proiektua aurkezteko. Denboraren eta lan-kargaren arazoa alde batera utzita, taldeak hautagaitza garaiz aurkeztea lortu zuen. Hiru hilabete beranduago, espero ez zuten berria jaso zuten: 2023ko lehenengo Irene saria jaso zutela zegokien kategorian. Artikulu honetan “EOIgualdad” proiektuaren jatorria, ezaugarriak, bilakaera eta etorkizuneko erronkak jaso ditugu; izan ere, esfortzu kolektibo boluntariorik sortu den proiektu bat da, eta gaur egun zentroko euskarri identitarioetako bat izateaz gain, Berdintasun Planaren parte da eta Estatu mailan erreferentzia preziatua araubide bereziko irakaskuntzaren esparruko berdintasunerako, hausnarketa eta inklusioa sustatzen baititu hizkuntzen irakaskuntzan.

Gako hitzak

EOIgualdad, genero-berdintasuna, hezkuntza, hezkuntza-berrikuntza, Irene sariak

1. ESPERO GABEKO ERREKONozIMENDUA

Lehenbiziko aldiz 2023ko iraila amaieran izan genuen Irene Sarien berri. Italiarako gure lankide Barbara Ciccariellok deialdia irakurri zuen sindikatu batek bidalitako mezu batean, eta gure “EOIgualdad” proiektua aurkeztea proposatu zidan. Lau egun falta ziren epea amaitzeko. Bertigoa. Departamentuetan, batez ere ingeles-departamentuan, lanez gainezka geunden: azterketak berrikusi; txostenak idatzi; zuzendaritza-taldea matrikulazioekin; ikasturte-amaiera eta hurrengo ikasturtea prestatzen. Denbora nahikoa daukagu? Zuzendaritza taldeari galdetu genion eta argi eta garbi erantzun zuten: aurrera. Lanari ekin genion, eta bost pertsonaren artean epearen barruan aurkezteko dokumentua idatzi genuen. Lanaren zati handi bat eginda zegoen, ez genuen ezer asmatu behar; izan ere, sei urte baino gehiago eman ditugu proiektua lantzen. Baina talde-lan izugarria izan zen, datuak bildu, idatzi, berrikusi eta zuzendu behar izan genituen. Pena handiz, ez genuen dokumentua fintzeko denbora gehiago izan, baina azken momentuan aurkeztea lortu genuen. Aipatu genuen agian ohorezko aipamena lortuko genuela. Hiru hilabete beranduago zuzendariak Hezkuntzako Ministeriotik dei bat jaso zuen: 2023ko lehenengo Irene saria irabazi genuen gure modalitatean

(Gabinete de la Secretaría de Estado de Educación, Unidad de Igualdad en Género, (2024).

2. PROIEKTUAREN TESTUINGURUA ETA JATORRIA

Méridako HEOba zentro txikia da eta hogeita hamasei langile ditu: hogeita zortzi lagunekoa klaustro bat eta bost departamentu (alemana, frantsesa, ingelesa, italiera eta portugesa), hiru atezain, bi administrari eta hiru garbitzaile. Horietatik, % 80 inguru emakumezkoak gara. 1989an martxan jarri zen arren, ez genuen eraikin propiorik izan 2014ra arte.

2015ean gelatik eta departamentutik atera eta eskola sortzeko asmoz, departamentu guztietako irakasleek osatutako lantalde bat sortu zen, gure eskolaren eta departamentuen ebaluazioa batera aztertzeko. Talde horrek departamentuen arteko lanaren lehenengo hazia ekarri zuen, hori izan baitzen gure eskolan batera egindako hausnarketara eta lanera bideratutako lehen eremua. Eta elkarrekin burututako lan horretatik hainbat mintegi, lantalde eta berrikuntza-proiektu sortu ziren, eta argi eta garbi ikusi genuen batera arrakasta lortzeko gai ginela.

2017an, feminismoaren laugarren olatu bete-betean, genero-berdintasunari lotutako gaiekiko sentikorrak ginen, eta bagenekien irakasle batzuek beren kabuz lantzen zutela gaia eskolan; hortaz, bildu eta proiektu komun batean lan egitea erabaki genuen. Une horretako zuzendaritza taldeari gela bat eskatu genion lehenengo bilera egiteko, eta klaustroa mezu bat bidali genuen, kideak parte hartzera gonbidatzeko. Lehenengo bilerara zortzi pertsona inguru bertaratu ziren, gehienbat departamentu guztietako emakumezkoak (espero genuen, klaustroaren % 80 emakumezkoak baitira), eta gure helburuak finkatu genituen:

- berdintasunari lotutako gaiei buruzko baterako jarduerak programatzea eta klaustroari proposatzea;
- berdintasunaren arloan prestakuntza jasotzea;
- “EOIgualdad eremu bat” lortzea: gelatik atera eta zentroa hartzea;
- pixkanaka hizkuntza ez sexista hartzea;
- hezkuntza-komunitateko kide guztiei harrera egitea;
- inplikazioa eta parte-hartzea erabat boluntarioa izatea;
- konpromiso-maila desberdinekin;
- inongo erakunde-programari lotu gabea izatea.

Partekatutako dokumentu bat osatzea adostu genuen, taldearen erabakiak jasotzeko, bai eta Driveko karpeta partekatu bat ere, materiala taldeko kideen esku jartzeko: liburuak, klaserako jarduerak...

Horrela sortu zen “EOIgualdad” proiektua.

3. PROIEKTUAREN HAZKUNDEA ETA GARAPENA. HIRU MUGARRI

2017an martxan jarri zenetik hiru mugarri ikus ditzakegu:

- i. 2017-18/2021-22: behetik gorako proiektua, irakasleen jakin-minetik abiatua, boluntarioa eta “militantea”.
- ii. 2021-22/-23-24: Zentroko Berdintasun Planean sartutako proiektua, instituzionalizatua, arautua eta “derrigorrezkoa”.
- iii. 2023-24tik 2024/25era: “EOIgualdad Etengabeko Prestakuntzarako Mintegia” sortzearen inguruan artikulatutako proiektua; irakasleen parte-hartzea sustatzearaz gain, helburua prestakuntza-beharrak asetzea da, gure ordutegien berezitasunei egokituta.

3.1. 2017-2021

2018an Zentroko Hezkuntza Proiektuan sartzea adostu zen klaustroan. Efemerideak programatu genituen –gero gure *Egutegi Morea* izango zirenak– eta gure ikasleen eraketa aztertzen hasi ginen, sexuaren, adinaren, hizkuntzaren eta mailaren arabera. Lehenbiziko “EOIgualdad eremua” hartu genuen, eraikinaren sarreran, efemerideei lotutako kartelak jartzeko. Ikasturte horretan irakasle gehiagok hartu zuten parte: bileretan zortzi lagun izatetik hamazazpi izatera igaro ginen (irakasleen % 60) eta balorazio-inkestan parte hartu zuen klaustroaren % 80ak baino gehiagok onetsi zuen proiektua.

Hala ere, berdintasunari lotutako gaien inguruko prestakuntzan bizpahiru irakaslek hartu zuten parte.

@EOIigualdad kontua sortu genuen Twitterren. Hasiera batean Irene Pérez García (alemaneko irakaslea) kudeatzen zuen, eta gaur egun Amparo Palma Urbanok (ingeleseko irakaslea eta proiektuaren irudiaren egilea) kudeatzen du.

Hasierako urteetan hiru bilera egiten genituen urtean: hasierakoa, gelan landu nahi genituen edukiak finkatzeko; bigarrena, martxoaren 8aren esparruan ariketak lantzeko modua eztabaidatzeko; eta azkenekoa, ebaluazioa egiteko. Bileretan landutakoa eta gomendioak klaustroarekin partekatzen genituen, mezu elektronikoen bidez. Ikasturtearen amaieran parte-hartze eta balorazio galdetegi bat bidaltzen genien irakasleei. Proiektuaren koordinazioa modu boluntarioan hartzen zen.

Hezkuntza Berrikuntzako eta Inklusioko Zuzendaritza Nagusiaren 4/2021 Jarraibidea iritsi zenerako, Extremadurako funts publikoekin sostengatutako unibertsitatez kanpoko ikastetxeetan genero-berdintasunerako plana egiteko eta ezartzekoa, lau urteko abantaila geneukan.

3.2. 2021-23

2021-22 ikasturtean zehar Berdintasun Plana egin zen, arestian azaldutako jarraibideak eta *Plan de Igualdad* atariak (<https://plandeigualdad.educarex.es/>) ezarritako ildoan arabera eta 2022-23/2023-24 ikasturteetan jarri zen martxan. Plan horren zati bat genero-berdintasuna kontuan hartuta gure hizkuntza-komunitatean egindako azterketa izan da. Horretarako, kideei galdetegiak helarazi dizkiegu, administrazio eta zerbitzuetako eta garbiketako langileei, ikasleei eta irakasleei barne.

Azterlanaren emaitzek agerian utzi zuten genero-ikuspegia lantzen jarraitzeko beharra, gelan zein eskolako eremuetan; izan ere, sentsibilizazio-falta antzeman genuen ikasleen zati handi batean, bai eta HEOk langileen kasuan ere, hezkidetza doktrinamendua dela uste baitute. Hezkidetza ez da doktrinamendua, gure zentroarekiko konpromisoa baizik, eta zentro guztiena izan beharko luke; izan ere, nazioarteko eta estatu eta autonomia mailako erabaki, gidalerro, legerian eta araudian jasota dago:

- Nazio Batuen Erakundearen Garapen Jasangarrirako 4. eta 5. helburuak (Naciones Unidas, d. g.); erakunde horretako estatu kideek onartu zituzten, Garapen Jasangarrirako 2030 Agendaren barruan, eta Europako Hezkuntza Esparrurako Batzordeak onartu zituen. 4. helburuak guztiontzako kalitateko hezkuntza inklusiboa eta bidezkoa bermatzea eta etengabeko ikaskuntzarako aukerak bultzatzea proposatzen du. 5. helburuak genero-berdintasuna lortzea eta emakume nahiz neska guztiak ahaldundutzea du helburu; hots, genero-berdintasuna ez da soilik oinarritzko giza eskubide bat, mundu baketsu, oparo eta jasangarri bat eraikitzeko funtsezko oinarrietako bat ere bada.

- 3/2020 Lege Organikoa, abenduaren 29koa, Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoa aldatzen duena. Genero-berdintasunaren ikuspegia bere egiten du hezkidetzaren bidez, eta emakumeen eta gizonen berdintasun eragingarriaren ikaskuntza, genero-indarkeriaren prebentzioa eta aniztasun afektibo-sexualarekiko errespetua sustatzen ditu etapa guztietan; bigarren hezkuntzan, ikasleen hezkuntza- eta lanbide-orientazioa txertatzen du, ikuspegi inklusiboa eta ez-sexista oinarri hartuta.
- Extremadurako Hezkuntzari buruzko martxoaren 7ko 4/2011 Legeak (LEEx) III. kapituluan jasotzen du hezkuntzan emakumeen eta gizonen arteko berdintasun eraginkorra sustatzea.
- Extremadurako Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako eta Genero-indarkeriaren aurkako martxoaren 23ko 8/2011 Legearen III. tituluaren barruan, I. kapituluko (Berdintasuna hezkuntzan) I. atala unibertsitatez kanpoko ikasketei buruzkoa da. Bertan, zenbait gai jorratzen dira, hala nola, ikastegietan genero-berdintasuna sustatzea, testuliburuetan estereotipo sexistak eta kulturalak ezabatzea, irakasleen prestakuntzan emakumeen eta gizonen aukera-berdintasunari buruzko jarduerak txertatzea, hezkidetzak, heziketa afektibo-sexuala eta genero-indarkeria.
- 4/2021 Jarraibidea, Berrikuntzaren eta Hezkuntza Inklusioaren Zuzendaritza Nagusiarena. Emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna sustatzen du, gizarte demokratikoen printzipio gidari gisa.
- Berdintasun Plana; Zentroko Hezkuntza Proiektuaren eta zentroa nazioarteko-tzeko Planaren parte da, eta LEEx legearen 16-20 artikuluan markatutako helburuak garatzen ditu.

Aurreko guztiari esker dagoeneko proiektuan lantzen ari ziren ildoei berriro heldu genien, oraingoan modu instituzionalagoan: ikasleen, irakasleen eta langileen inguruko azterlanak, sexuaren arabera; liburutegiko materialaren azterketa, egilea sexuaren arabera banatuta; gure dokumentuen hizkeraren analisia; eta hizkera inklusiboa gure egitea.

Berdintasun Planak barne hartzen du “EOIgualdad” proiektua, eta, hortaz, proiektua instituzionalizatzeaz gain bertan jasotzen den programazioa departamentu guztietako programazioetan sartu zen. Berdintasun Plana koordinatuko zuen pertsona bat aurreikusi zen jarraibidean; horretarako, ordutegian bi ordu murriztu zitzaizkion eta proiektuaren koordinazioa bere gain hartu zuen.

3.3 2023-24/2024-25

“EOIgualdad” proiektutik abiatuta Etengabeko Prestakuntzarako Mintegia eratzea adostu genuen, zenbait helbururekin: irakasleen parte-hartzea sustatzea; hautematen genituen prestakuntza-beharrei erantzutea (prestakuntza horizontala eta hausnarketarako eremua, gelako eta eskolako jarduerak sortzea) eta ibilbide profesionalaren garapenari lotuta lanak aintzatespena lortzea. Mintegira zentroko hizkuntza guztietako hamabi irakasle bertaratu ziren. Emaizta web-gune hau izan zen: SFC *EOIgualdad* (<https://sites.google.com/educarex.es/sfc-eoigualdad/inicio>).

4. EOIGUALDAD TXERTATZEA ZENTROAK PARTE HARTZEN DUEN PROIEKTU ETA PROGRAMA GUZTIETAN

“EOIgualdad” gure zentroaren hezkuntza-sarea osatzen duten ildoetako bat da eta, hortaz, zentroak parte hartzen duen gainerako proiektu edo programekin saretuta dago.

- 2018an gure HEOn abian jarri genuen RadioAficciónando irrati hezitzailearen proiektuan parte hartzen du podcastekin, *RadioEdu* programaren barruan (<https://radioedu.educarex.es/queesradioedu-2/>); hau da, Extremadurako Juntako Hezkuntza, Zientzia eta Lanbide Heziketako Saileko hezkuntza-programan.

- Méridako HEOak *Muévete* programan aurkezten duen proiektuetako bat da (<https://formacion.educarex.es/muevetesite>). Horren bidez, Extremadurako hezkuntza-administrazioak irakasleen prestakuntza-bisitak sustatzen ditu hautatutako zentroetan, ekimen berritzaileak sortu dituztelako. Ildo horretatik, Méridako HEO behatzeko zentro izendatu dute 2018-19an, 2019-20an eta 2023-24an.
- Jarduerak prestatu ditu “CREA La Mediación Lingüística en los EOI” programan parte hartzeko, gure zentroan 2019-20 ikasturteaz geroztik egiten baita. “CREA” programaren (<https://programacrea.educarex.es/>) helburua da hezkuntzaren arloko berrikuntza eta arrakasta sustatzea HBlen (Hezkuntza Balia-bide Irekien) bidez, hezkuntza-komunitatearen eskura jartzeko. “INNOVATED” programaren barruan dago (<https://emtic.educarex.es/innovatedsite>); hots, hezkuntza-komunitateari teknologiak hezkuntza-prozesuetan txertatzen eta programa berritzaileak garatzen laguntzen dion Extremadurako Hezkuntza eta Gaitasun Digitalaren Planean.
- Zentroaren Eguneko jardueretan parte hartzen du: genero-indarkeriaren aurkako performancea, berdintasunaren aldeko mikroipuinak...
- Liburutegia dinamizatzeko taldean parte hartzen du: berdintasunari lotutako jarduerak gomendatzen ditu eta emakumezkoek egindako liburuak erostea sustatzen du.

5. 5. EGUTEGI MOREA ETA EFEMERIDEAK

Egutegi morean ospatzen ditugun efemerideen programazioa ezarri eta helburua labor azaltzen dugu, irakasleek gomendioa eta ikasleek informazioa eskura izan dezaten. Efemeride bakoitzak kartel propioak ditu, xehatuagoa eta beti atal berdinekin: kartel zehatzei eta horien espazioari erreferentzia, Liburutegiari, RadioAficciónandori eta Extremadurako *eScholarium* plataformako (Méridako HEOa aitzindaria izan da) gelako jarduerari erreferentzia. Azken horretan “EOIgualdad” programako *Liburu Morea* dago jasota eta bertan berdintasunari lotutako jarduerak sortzen ditugu gure eskolako hizkuntza guztietan.

1. irudia

6. EOIGUALDAD EREMUAK

Gure helburuetako bat zentroan presentzia fisikoa izatea da; hots, eremuak okupatzea gelatik ateratzeko eta gure jarduerak eta tematikak ikusgarri egiteko. Hasiera batean pareta bat eman ziguten eraikinaren sarreran, baina denborak aurrera egin eta proiektua hazi ahala, eremu gehiago konkistatu ditugu. Gaur egun honako hauek ditugu:

- “EOIgualdad eremua”: eraikinaren sarreran, ongiatorria egiten digu eta gure balioak aldarrikatzen ditu.
- “O11 eremua”: emakumeak eta neskak zientzian; emakumezko zientzialarien kartelak ditu eskolako bost hizkuntzetan, bai eta estatistikak ere, emakumezkoen eta nesken zientziarako sarbideari buruz.
- “A25 eremua”: emakumeen aurkako indarkeriaren aurka; estatistikak eta indarkeria matxistaren aurkako leloak ditu hizkuntza guztietan. Halaber, hortik ateratzen dira “EOIgualdad eremura” eramango gaituzten indarkeria matxistaren aurkako urratsak.
- “M8 eremua”: martxoaren 8ari buruzko kartelak hizkuntza guztietan.
- “M17 eremua”: LGBTIfobiaren aurkakoa, LGBTI kolektiboaren kartel inklusiiboak daude bertan.
- Liburutegia:
 - “Martxo Morea Armairua”;
 - “LGTBI Armairua”;
 - *No More Matildas* erakusketa.

2. irudia

Gainera, eskolako ateak edo paretak okupatzen ditugu noizean behingo jarduerekin, hala nola “Hizkuntzako sexismoaren aurkako kartelak” edo “Indarkeria matxistaren aurkako pausoak”.

3. irudia

7. HEDAPENA

Twitterreko (orain X) kontuaz gain, @EoIigualdad (<https://x.com/EoIigualdad>), proiektua ezagutarazi da honako eremu hauetan egindako komunikazio/txostenen bidez:

- Méridako Irakasleen eta Baliabideen Zentroa:
 - 2022ko Extremadurako HE0etako Jardunaldiak
 - 2022ko Extremadurako Hezkuntzako Jardunbide Egokien Jardunaldiak
- Servei de planificació y gestió de la formació del professorat, Conselleria de Educació, Cultura y Esports, Generalitat Valenciana: COEDUCA. HE0etako berdintasunari eta bizikidetasunari lotutako esperientzien trukea.
- Alacanteko HE0: 2023-24 Jardunaldi Metodologikoa.

2022-2023 ikasturteaz geroztik, proiektua zentroan hedatzeko jarduerak egin dira, irakasleak parte hartzera animatzeko eta klaustroari informazioa emateko, proiektua bere senti dezan, irakasle bakoitzaren banakako parte-hartze maila gorabehera:

- Hogeita hamar minutu inguruko hasierako aurkezpena, bereziki zentroko irakasle berriei zuzenduta, proiektua aurkezteko eta irakasleak parte hartzera animatzeko.
- Hiru minutuko mikro-aurkezpen bat iraileko ikasturte hasierako klaustroan.
- Bost minutuko mini-aurkezpena ekaineko azken klaustroan, proiektuan egindako lana ebaluatzeko. Bertan, irakasleek proiektua baloratzeko urtero egiten den galdetegiaren emaitza partekatzen da.

Gainera, 2023ko lehenengo *Irene* saria jasotzeak C modalitatean komunikabideetan esposizioa izatea eragin du, eta ez gaude horretara ohituta. Hona hemen adibide batzuk:

- Pasarte bat *Extremadura Noticias* egunkarian (Extremadura Noticias, 2024).
- Artikulu bat *Hoy* eskualdeko egunkarian (Gilgado, 2024).
- Saio bat Canal Extremadura-n (Canal Extremadura, 2024)

8. ERRONKAK ETA PROIEKTUAREN ETORKIZUNA

Proiektua instituzionalizatzearen eta klaustroko etengabeko aldaketen ondorioz, proiektuan parte hartzen duten irakasleen kopuruak behera egin duela ikusi dugu. Hori argi eta garbi ikus daiteke urtero egiten dugun parte-hartze eta balorazio galdetegien erantzun-kopuruari erreparatuta. Izan ere, hasierako urteetan 23 erantzun jasotzen ziren, eta iaz, berriz, 14. Hortaz, erronka nagusietako bat da gero eta irakasle gehiagoren partaidetza sustatzea, Etengabeko Prestakuntzarako Mintegian parte hartu zein ez. Jardueren artean, besteak beste honako hauek izango dira kontuan: pertsonaz pertsona lankidetzat bilatzea, gelako jarduerak egiteko laguntza eskatzea edo ingelesez dagoeneko badiren jarduerak gutxituagoak diren eta irakasle gutxiago dituzten beste hizkuntza batzuetara itzultzea.

Ildo horretatik, partaide batek baino gehiagok aipatu du hausnartu beharra dagoela berdintasuna programazioetan zeharkako bihurtzeko moduz, efemerideetatik haratago eramateko. Etengabeko Prestakuntzarako Mintegian kezka horri erantzuna emateko lan egiten jarraituko dugu, eta, horretarako, maila desberdinetako gure ohiko gaitegietan genero-ikuspuntua barne hartuko duten jarduerak garatuko ditugu.

“EOIgualdad eremuek”, fisikoek zein birtualek, arreta behar dute, eta proiektuaren balioa azpimarratzeko hobetu eta eguneratu nahi ditugu.

Halaber, aldaketak egin behar ditugu proiektuaren koordinazioan. Artikulu honen idazleak egin ditu koordinazio-lanak hasieratik eta badirudi proiektu pertsonalista dela, eta ez taldeko eta zentroko proiektua. Komenigarria eta beharrezkoa da koordinazioa aldatzea proiektuak aurrera egiten duela bermatzeko, ez delako pertsona bakar baten esku geldituko.

Halaber, urrats garrantzitsu bat eman nahi dugu autonomia-erkidegoko beste HEO batzuen koordinazioari lotuta. Urrats hori Extremadurako HEOentzako Berdintasunerako Jardunbide Egokien Jardunaldietan irudikatzen dugu; eta, batek daki, baina agian Estatu mailan gai berari buruzko beste jardunaldi bat planteatu genezake. Azken prozesu hori gauzatzeko, proiektua hedatu nahi dugu, HEOen Estatuko Kongresuan (Murtzia) eta Escuelas Amigas Jardunaldian (Madril).

Zirkulua zabaltzen ari gara: eskola, autonomia-erkidegoa, Estatua eta orain nazioartean. Méridako HEOak Erasmus+ akreditazioa jaso zuen 2022ko irailean, eta berdintasuna eta gure proiektua da nazioartekotzeko ildoetako bat. Hala ere, Hizkuntza-eskolen izaera berezia ikusita, orain arte ez dugu gure proiektua nazioartekotzeko berariazko prestakuntzarik edo bazkiderik topatu, ziurrenik Europako Hezkuntza Esparruan ez dagoelako antzeko erakunderik. Beharrezkotzat jotzen dugu gure aukerak zabaltzea eta antzeko zentroak baino, antzeko proiektuak bilatzea, antolatzen dituen zentroa edozein dela ere. Lanean jarraituko dugu.

Itzultzailea: IVAPeko Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala

Erreferentziak

- 3/2020 Lege Organikoa, abenduaren 29koa, 2/2006 Lege Organikoa, Hezkuntzari buruzkoa, aldatzen duena. *BOE, Estatuko Aldizkari Ofiziala*, 340, 2020ko abenduaren 30ekoa. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3/dof/spa/pdf>
- 4/2011 Legea, martxoaren 7koa, Extremadurako hezkuntzari buruzkoa. *BOE, Estatuko Aldizkari Ofiziala*, 70, 2011ko martxoaren 23koa. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2011/BOE-A-2011-5297-consolidado.pdf>
- 8/2011 Legea, martxoaren 23koa, Extremadurako Emakumeen eta gizonen berdintasunerakoa eta genero-indarkeriaren aurkakoa. *BOE, Estatuko Aldizkari Ofiziala*, 88, 2011ko apirilaren 23koa. <https://www.boe.es/eli/es-ex/l/2011/03/23/8/dof/spa/pdf>
- 4/2021 Jarraibidea, Hezkuntza Berrikuntzako eta Inklusioko Zuzendaritza Nagusiarena, Extremadurako funts publikoekin sostengatutako unibertsitatez kanpoko ikastetxeetan genero-berdintasunerako plana egiteko eta ezartzekoa. [https://formacion.educarex.es/images/convocatorias/huella Instruccion 4 2021 PLAN DE IGUALDAD DE GENERO EN CENTROS EDUCATIVOS DGIIE.pdf](https://formacion.educarex.es/images/convocatorias/huellaInstruccion42021PLANDEIGUALDADDEGENEROENCENTROSEDUCATIVOSDGIIE.pdf)
- AMIT Asociación de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas. (d. g.). *#NoMoreMatildas*. Hemendik berreskuratua 2024ko urriaren 21ean: <https://www.nomorematildas.com/>
- Canal Extremadura. (2024, martxoaren 20a), En las EOI no solo se aprenden idiomas, sino también la cultura de esas lenguas. <https://www.canalextremadura.es/noticias/merida/en-las-eoi-no-solo-se-aprende-idiomasy-sino-tambien-la-cultura-de-esas-lenguas>
- Extremadura Noticias [@noticiasCEX]. *El Ministerio de Educación reconoce la labor en apoyo a la igualdad. Y entre los premiados, dos proyectos extremeños*. [Txioa]. X, <https://x.com/noticiasCEX/status/1765761322648502518>
- Gabinete de la Secretaría de Estado de Educación, Unidad de Igualdad en Género (ed.). (2024). *Premios Irene 2023-2024. El valor de coeducar*. <https://www.libreria.educacion.gob.es/libro/premios-irene-2023-2024-el-valor-de-coeducar-184216/>
- Gilgado, A. (2024, martxoaren 8a). La EOI de Mérida se convierte en referente nacional en educación de igualdad. *Hoy*. <https://www.hoy.es/merida/eoi-merida-convierte-referente-nacional-educacion-igualdad-20240309233030-nt.html>
- Naciones Unidas. (d. g.). *Objetivos de Desarrollo Sostenible*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

Gehiago jakiteko

- Adichie, N. A. (2012, abendua). *We should all be feminists*. [Bideoa]. TED hitzaldia.
https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_we_should_all_be_feminists?+++subtitle=eu
- Aguilar Carrasco, P. (2018). *Feminismo o barbarie. Volumen 1*. La Moderna.
- De Miguel, A. (2021). *Ética para Celia*. Penguin Random House.
- European Institute for Gender Equality. (d. g.). *Gender Equality Index*. Hemendik berreskuratua 2024ko urriaren 21ean: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country>
- European Institute for Gender Equality. (2018, abenduaren 14a). *Mujeres y hombres en la toma de decisiones*. [Datu-bilduma]. (Jatorrizko lana 2017an argitaratua).
<https://data.europa.eu/data/datasets/women-and-men-in-decision-making?locale=es>
- INE (Instituto Nacional de Estadística) eta Eurostat. (d. g.). *La vida de las mujeres y los hombres en Europa. Un retrato estadístico. Edición 2020*.
<https://www.ine.es/prodyser/myhue/index.html?lang=es>
- Ismael R. (2018, otsailaren 23a). *No confundas amor con abuso*. [Bideoa]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=gSWXkJsRK04>
- Katz, J. (2012, azaroa). *Violence against women – it's a men's issue*. [Bideoa]. TED Hitzaldia.
https://www.ted.com/talks/jackson_katz_violence_against_women_it_s_a_men_s_issue?subtitle=eu
- Kimmel, M. (2015, maiatza). *Why gender equality is good for everyone – men included..* [Bideoa]. TED Hitzaldia.
https://www.ted.com/talks/michael_kimmel_why_gender_equality_is_good_for_everyone_men_included?subtitle=eu
- Mancomunitat Intermunicipal de l'Horta Sud. *¡Fuera etiquetas!. Desmontando los mitos del amor romántico. Taller para el alumnado de secundaria*.
<https://www.mancohortasud.es/media/3298/taller-para-secundaria-fuera-etiquetas-los-mitos-del-amor-romantico-1.pdf>
- ONU Mujeres. (d. g.). *ONU MUJERES*. Hemendik berreskuratua 2024ko urriaren 21ean: <https://www.unwomen.org/es>
- Sánchez Vico, M. (2022, urtarrilaren 16a). Recursos para trabajar la deconstrucción del amor romántico. *Coeducando en Red*.
<https://www.coeducandoenred.com/post/recursos-para-trabajar-la-deconstrucci%C3%B3n-del-amor-rom%C3%A1ntico>
- Subdirección General de Sensibilización, Prevención y Estudios de la Violencia de Género (Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género). (d. g.). *Encuesta Europea de Violencia de Género 2022*. Ministerio de Igualdad. Centro de Publicaciones.
https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaencifras/encuesta_europea/
- Taller de Educación en Valores Alternativos (CALA). (2007). *¿Cómo aprendemos a ser mujeres? Propuesta para una des-educación alternativa*. https://colectivocala.org/wp-content/uploads/2018/08/1252009738publicacion_aprendemos_mujeres.pdf